

นาฏยประดิษฐ์: สุวรรณมาลี สินสมุทรแต่งองค์ทรงเครื่องรบ
THAI DANCE CHOREOGRAPHY: SUWANMALEE AND SINSAMUT
DRESSED FOR BATTLE

ปริญวัฒน์ ธนธันท์ธรรณ* PARINYAWAT THANATHANANTHORN*

จินตนา สายทองคำ** JINTANA SAITHORGKAM**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบนาฏยประดิษฐ์ ชุด สุวรรณมาลี สินสมุทรแต่งองค์ทรงเครื่องรบ และประเมินคุณภาพผลงาน ด้วยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา การสัมภาษณ์ และการสังเกตจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวบรวมนำมาวิเคราะห์ เรียบเรียงเป็นพื้นฐานความรู้ในการสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานประกอบไปด้วย 10 ขั้นตอน คือ 1) แร้งบันดาลใจจากวรรณกรรมเรื่องพระอภัยมณี ตอนสินสมุทรบออุเรน ที่กล่าวถึงนางสุวรรณมาลีแต่งตัวให้สินสมุทร นำมาสู่การสร้างสรรค์จำลองทรงเครื่องคู่ของตัวละครสองตัว 2) การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ จำนวน 7 ท่าน 3) การกำหนดกรอบแนวคิด แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ 1 แฉ่งรบ 2 ทรงเครื่องรบ และ 3 พร้อรบ 4) บทร้องและดนตรี นำบทประพันธ์ของสุนทรภู่มาปรับ เพิ่มคำ นำภาษามลายูมาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่กล่าวถึงนางสุวรรณมาลีปลอมตัวเป็นชายชามลายู ออกแบบให้สินสมุทราเพลงลงสรมอญและนางสุวรรณมาลีรำเพลงลงสรแขก 5) การคัดเลือกผู้แสดงจำนวน 2 คน ได้แก่ บทนางสุวรรณมาลี และบทสินสมุทร 6) กระบวนท่ารำ ตีบทสื่อความหมายตามคำร้อง แบ่งเป็นท่ารำหลัก ท่ารำขยาย และท่าเชื่อมเรียงร้อยกัน 7) เครื่องแต่งกาย ออกแบบให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและเหมาะสมกับบทบาทการออกรบ 8) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง ได้แก่ เตียง เครื่องพระสำอาง คันฉ่อง และเครื่องศาสตราวุธ 9) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์ในการประชุมกลุ่มย่อย 10) การปรับปรุงแก้ไข นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิไปสู่การเผยแพร่ผลงานที่สามารถเป็นแนวทางการสร้างสรรค์จำลองทรงเครื่องคู่ เพื่อพัฒนาศาสตร์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยต่อไป

คำสำคัญ : นาฏยประดิษฐ์/ สุวรรณมาลี/ สินสมุทร/ ทรงเครื่องรบ/ พระอภัยมณี

* อาจารย์ประจำ ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, Parinyawat.Parin@outlook.co.th

* Lecturer, Department of Dramatic Arts, Kalasin College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, Parinyawat.Parin@outlook.co.th

** รองศาสตราจารย์ ดร., คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, krujin@gmail.com

** Associate Professor Dr., Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, krujin@gmail.com

Receive 21/10/67 Revise 22/11/67 Accept 11/12/67

Abstract

This research article aims to design and creatively choreograph the performance while also evaluating the quality of the work through a creative research approach. The study gathered data from documents, textbooks, interviews, and observations from various sources. The collected information was analyzed and compiled to serve as foundational knowledge for the creative process. The research findings identified a 10-step process in creating choreography. It began with inspiration from the Phra Aphai Mani story, specifically the episode where Suwanmalee prepares Sinsamut for battle, leading to the creation of a paired dance showcasing their preparation. Information was gathered through interviews with seven experts to guide the creative process. A framework was developed, dividing the performance into three parts: announcing the battle, dressing for battle, and preparing to fight. Lyrics and music were adapted from Sunthorn Phu's poetry, incorporating Malay elements to fit the storyline. Sinsamut performed a Mon Song Bath Dance, while Suwanmalee performed a Khaek Song Bath Dance. Two performers were selected to play the roles of Suwanmalee and Sinsamut. Dance movements were carefully designed to reflect the narrative, categorized into main movements, expanded movements, and transitions. Costumes were uniquely crafted to represent the characters and align with the battle theme, while props such as a bed, cosmetics, a mirror, and weapons were created to enhance the storytelling. The performance was then reviewed by experts in a focus group, and their feedback was used to refine the work. This improved version was prepared for dissemination, providing a model for creating similar paired dances and contributing to the improvement of Thai performing arts knowledge.

Keywords: Thai Dance Choreography/ Suwanmalee/ Sinsamut/ Dressed for Battle/ Phra Aphai Mani

บทนำ

นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์ แนวคิดรูปแบบกลวิธีของนาฏยศิลป์ชุดหนึ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ ที่แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีตให้สมบูรณ์ตามที่ผู้ออกแบบตั้งใจไว้ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547, น. 225.) ซึ่งแม้การสร้างสรรค์ในปัจจุบันจะต้องการความแปลกใหม่ แต่ยังคงอาศัยปัจจัยนาฏยจารีตจากอดีตเป็นฐานข้อมูลในการต่อยอดทางการแสดง วรรณกรรมและการละครได้ท้าทายไปจากยุคปัจจุบัน การสร้างสรรค์งานในยุคนี้จึงออกแบบในรูปแบบของงานร่วมสมัย เหตุผลอีกประการคือ กระบวนการแสดงจะเน้นคุณภาพของการแสดง ซึ่งปัจจุบันมีผู้สนใจและฝึกฝนอยู่เพียงบางกลุ่มเท่านั้น คุณค่าของวรรณกรรมและการละครซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชาติที่สำคัญและทรงคุณค่า จึงควรที่จะอนุรักษ์สร้างสรรค์ บูรณาการให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และสืบทอดต่อไปตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี

การรำลงสรงเป็นการรำที่สื่อความหมายถึงการอาบน้ำและแต่งตัวของตัวละคร เป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอดและเผยแพร่พระราชพิธีลงสรงของพระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ เจ้าขุนมูลนายจะนำเสนอขั้นตอนเครื่องแต่งกายเครื่องประดับโดยทำรำมีความพิถีพิถันละเอียดละไม ประณีตบรรจงที่สื่อถึงการอาบน้ำ (นฤมล ชันสัมฤทธิ์, 2559, น. 2077.) การอาบน้ำแต่งตัวที่ปรากฏในละครไทย เป็นการแสดงกระบวนการทำรำการอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครสำคัญ ซึ่งขั้นตอนของกระบวนการแบ่งได้ 3 ขั้นตอน คือ 1.ขั้นตอนการลงสรง (การอาบน้ำ) 2.ขั้นตอนการทรงสุคนธ์ (การประพรมเครื่องหอม) 3.ขั้นตอนของการทรงเครื่อง (การแต่งกาย) ซึ่งอาจมีครบทั้ง 3 ขั้นตอน หรือมีเพียงขั้นตอนเดียวก็ได้ คือ ขั้นตอนของการทรงเครื่อง (การแต่งกาย) การรำแต่งตัวปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์ของไทยหลายประเภท หลากหลายตัวละครที่สำคัญ ๆ ซึ่งละครเรื่อง พระอภัยมณี ก็เป็นอีกเรื่องที่มีตัวละครสำคัญ ๆ ที่หลากหลายเหมาะกับการหยิบยกมาต่อยอดสร้างสรรค์การแสดง

ความนิยมเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ในฐานะวรรณคดีการแสดงโดยเฉพาะประเภทละครรำ เริ่มปรากฏหลักฐานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งอยู่ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกับการพิมพ์หนังสือพระอภัยมณีออกจำหน่ายอย่างแพร่หลาย ต่อมาเมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 เจ้าพระยามหิธรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) เจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (หม่อมราชวงศ์หลาน กุญชร) และคณะละครของเจ้านายและสามัญชน ได้นำเรื่องพระอภัยมณีมาแสดงเป็นละคร โดยได้แต่งบทละครขึ้นใหม่เพื่อใช้แสดงอย่างแพร่หลาย ในสมัยรัชกาลที่ 6 คณะละครวังสวนกุหลาบซึ่งอยู่ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา ก็ได้จัดแสดงเรื่องพระอภัยมณีในรูปแบบของละครนอกแบบหลวงที่ได้รับถ่ายทอดมาจากละครนอกแบบหลวงในสมัยรัชกาลที่ 2 มาสู่ครูลมุล ยมะคุปต์ ครูเฉลย สุขะวณิช ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี (ฉันทะกุลพล เขียวเสน, 2561, น. 19-22.) และเข้าสู่การแสดงในยุคของกรมศิลปากรในปัจจุบัน สนิทวงศ์เสนีเป็นตัวละครหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องพระอภัยมณี เป็นเด็กที่มีความเข้มแข็ง กล้าหาญ และมีพลังกำลังเหนือกว่ามนุษย์ทั่วไป มีรูปลักษณะของมนุษย์ผสมยักษ์ ทำให้ตัวละครนี้มีลักษณะพิเศษ มีหลายสถานภาพและหลายบทบาท (สุรีย์ ตั้งสมบูรณ์, 2543, น. 7-8.) นางสาววรรณมาลีเป็นตัวละครฝ่ายหญิงธิดาของท้าวสิลราช เจ้ากรุงฝลิก และเป็นคู่หมั้นของอุศเรน เจ้าชายเมืองลังกา ต่อมาได้ล่องเรือไปในทะเลถึงเกาะแก้วพิสดาร จนได้พบพระอภัยมณี ได้รับสินสมุทเป็นลูกบุญธรรมในตอนสินสมุทรบอุศเรน กล่าวถึงนางสุวรรณมาลีได้แต่งตัวทรงเครื่องรบให้สินสมุท เพื่อออกไปรบกับอุศเรน อีกทั้งนางยังได้ปลอมตัวเป็นชายชามลายูเพื่อออกไปช่วยสินสมุทรบอีกด้วย

นาฏยประดิษฐ์ : สุวรรณมาลี สนิมุตแต่งองค์ทรงเครื่องรบ ได้รับแรงบันดาลใจจากการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรม เรื่อง พระอภัยมณี พบว่า สุนทรภู่ได้ประพันธ์บทลงสรในตัวละครสำคัญ ๆ และในบางเหตุการณ์ที่สำคัญเท่านั้น ซึ่งเปลื้อง ณ นคร (2548, น. 179.) ได้กล่าวว่า สุนทรภู่อาจไม่เข้าใจเครื่องทรงกษัตริย์และด้วยเป็นนิทานกลอนที่มุ่งความสนุกในแง่อื่น จากการศึกษาพบว่า ตอนที่นางสุวรรณมาลีแต่งองค์ทรงเครื่องให้สินสมุทก่อนที่จะออกไปรบกับอุศเรน บทพรรณนาเครื่องทรงนั้นค่อนข้างละเอียด ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าสินสมุทกับนางสุวรรณมาลี เป็นคู่ตัวละครที่น่าสนใจและยังไม่ปรากฏว่าเคยจัดแสดงมาก่อน จึงเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์จำลองเครื่องแบบคู่ที่มีกระบวนท่าที่แสดงอัตลักษณ์ของตัวละคร โดยมีจุดมุ่งหมายของลงสรเพื่อออกรบและปลอมตัวร่วมกัน ออกแบบให้ตัวละครประกอบอาวุธในตอนท้าย ถือเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากการรำทรงเครื่องชุดอื่น ๆ และออกแบบการแต่งกายแบบทรงเครื่องรบ โดยใช้หลักการสร้างสรรค์ตามแนวคิดนาฏยประดิษฐ์ จนเกิดเป็นการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ ชุด สุวรรณมาลี สนิมุตแต่งองค์ทรงเครื่องรบ ให้งดงามและทรงคุณค่ายิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อออกแบบสร้างสรรค์การแสดง นาฏยประดิษฐ์: สุวรรณมาลี สนิมุตแต่งองค์ทรงเครื่องรบ
2. เพื่อประเมินคุณภาพผลงานนาฏยประดิษฐ์: สุวรรณมาลี สนิมุตแต่งองค์ทรงเครื่องรบ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการสัมมนาและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์
 - 1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงภาคสนาม ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย
 - 1.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ ศึกษาจากวีดิทัศน์การแสดงจำลองเครื่องทรงเครื่องในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งวิเคราะห์กระบวนท่ารำ บทบาทบุคลิกของสินสมุทและนางสุวรรณมาลีในการแสดงละครสังเกตการณ์กระบวนท่ารำจากวีดิทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์
 - 1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้
 - 1) แบบสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง
 - 2) แบบประเมินผลงานวิจัยสร้างสรรค์สำหรับผู้เชี่ยวชาญประชุมกลุ่มย่อย
 - 3) แบบประเมินความพึงพอใจ
2. ขั้นตอนการดำเนินงาน
ผู้วิจัยได้นำหลักแนวคิดและทฤษฎีกระบวนการออกแบบนาฏกรรมของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ มาใช้เป็นแนวทางสำหรับการสร้างสรรค์ผลงาน และได้ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับการสร้างสรรค์ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ 1) แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ 2) การศึกษาข้อมูล 3) การกำหนดกรอบแนวคิด 4) การสร้างสรรค์บทร้องและดนตรี 5) การคัดเลือกผู้แสดง 6) การสร้างสรรค์กระบวนท่ารำ 7) การออกแบบ

เครื่องแต่งกาย 8) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง 9) การนำเสนอผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์การแสดง 10) การปรับปรุงแก้ไข และเผยแพร่การแสดงสร้างสรรค์

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสร้างสรรค์ มาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ โดยเรียบเรียงเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ และจัดพิมพ์รูปเล่มงานวิจัย

ผลการวิจัย

1) แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์

จากการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมเรื่อง พระอภัยมณีของสุนทรภู่ พบว่ามีปรากฏบทลงสรในตัวละครสำคัญ ๆ และในบางเหตุการณ์ที่สำคัญเท่านั้น ซึ่งในบทพรรณนาเครื่องทรงที่ค่อนข้างละเอียดนั้นปรากฏในตอนนี้นางสุวรรณมาลีแต่งองค์ให้สินสมุทร ก่อนจะออกไปพบกับอุศเรน สำหรับตัวสินสมุทรกับนางสุวรรณมาลี เป็นตัวละครที่น่าสนใจเนื่องจากเป็นแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยงที่รักกันมากถึงขนาดที่ยอมปลอมตัวเป็นผู้ชายออกไปช่วยรบ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างสรรค์การแสดงรำลงสรทรงเครื่องที่มีกระบวนการแสดงถึงอัตลักษณ์ของตัวละคร โดยมีจุดมุ่งหมายของลงสรเพื่อออกรบและปลอมตัวร่วมกัน มีลักษณะการรำประกอบบทร้องที่กล่าวถึงความงามของเครื่องแต่งกายที่มีลักษณะการรำที่สัมพันธ์กันของตัวละคร ซึ่งกระบวนการทรงเครื่องคู่แบบแม่แต่งกายให้ลูกนี้ยังไม่ปรากฏในรูปแบบของการแสดงมาก่อน จึงนำเค้าโครงเรื่องและการดัดแปลงเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่เป็นบทละครรำของกรมศิลปากรมาเป็นแนวทาง นำรูปแบบการรำคู่มาใช้ในการรำแต่งตัว ออกแบบการแต่งกายทรงเครื่องรบ และการรำใช้อาวุธ ผสมผสานกับจินตนาการ ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากการรำทรงเครื่องชุดอื่น ๆ โดยใช้หลักการสร้างสรรค์ตามแนวคิดนาฏยประดิษฐ์

2) การศึกษาข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อทำการประมวลในการออกแบบกระบวนการรำ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก จากนั้นดำเนินการสร้างสรรค์และนำเสนอผลงานต่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพผลงาน วิพากษ์การแสดงในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อรับข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขผลงานครั้งนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ที่มีความชำนาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย ด้านดุริยางคศิลป์ ด้านคีตศิลป์ และด้านการแต่งกาย หรือสาขาใดสาขาหนึ่ง เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม อีกทั้งมีความรู้ทางด้านนาฏดุริยางคศิลป์ไม่น้อยกว่า 20 ปี ดังมีรายนามผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์และประเมินคุณภาพผลงาน ดังนี้

(1) ศุภชัย จันทรสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) พ.ศ.2548 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนการสอน และด้านการแสดง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ให้สัมภาษณ์และประเมินคุณภาพผลงาน

(2) รัชนี พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย-ละคร) พ.ศ.2554 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนการสอน และด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ประเมินคุณภาพผลงาน

(3) วันทนี ม่วงบุญ ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทย ผู้ให้สัมภาษณ์

(4) ทศนีย์ ขุนทอง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรี-คีตศิลป์) พ.ศ.2555 ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน

การเรียนการสอน และด้านจิตศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ให้สัมภาษณ์

(5) ไชยยะ ทางมีศรี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พ.ศ.2566 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนการสอน และการแสดงนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ให้สัมภาษณ์และประเมินคุณภาพผลงาน

(6) เสาวณิต วิงวอน อาจารย์พิเศษ ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวรรณกรรมและการแสดง ผู้ให้สัมภาษณ์และประเมินคุณภาพผลงาน

(7) สุรัตน์ จงดา ผู้ช่วยอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย ผู้ให้สัมภาษณ์

(8) นพคุณ สดประเสริฐ รองคณบดี คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนการสอนและด้านจิตศิลป์ ผู้ให้สัมภาษณ์และประเมินคุณภาพผลงาน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ผ่านการรับรองจริยธรรมในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย เลขที่ การรับรอง ว.41/2567 จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นที่เรียบร้อยแล้วก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์

3) การกำหนดกรอบแนวคิด

3.1 รูปแบบการแสดง มีลักษณะเป็นการจำลองสร้างเครื่องแบบคู่ รำอวดฝีมือในลักษณะของแม่แต่งตัวให้ลูกที่ตัวละครมีปฏิสัมพันธ์กัน ในรูปแบบของละครนอกกิ่งพันทาง

3.2 การวางโครงเรื่อง ผู้วิจัยได้นำเค้าโครงจากวรรณกรรม เรื่อง พระอภัยมณี ตอน ลินสมุทรบอุศเรน เนื้อเรื่องกล่าวถึงก่อนที่ลินสมุทจะออกไปรบนั้น ได้เข้าไปหานางสุวรรณมาลีเพื่อแจ้งข่าวรบ นางสุวรรณมาลีรักและสงสารลินสมุทจึงจะออกไปช่วยรบ พร้อมกับแต่งตัวให้ลินสมุท แล้วปลอมตัวเป็นชายชวามลายู ออกไปรบด้วยกัน ซึ่งจากการทดลองพบว่าเหตุการณ์นี้จะทำให้ผู้แสดงสุวรรณมาลีต้องมีผู้แสดง 2 ตัว คือเป็นตัวนางที่ลินสมุทเข้ามาหา และตัวที่ปลอมเป็นผู้ชาย อาจทำให้เนื้อเรื่องยืดยาว ซึ่งจากการศึกษาเรื่อง การดัดแปลงเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่เป็นบทละครรำของกรมศิลปากร ของ ญัตถพล เขียวเสน (2561, น. 90-140.) พบว่า การดัดแปลงเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่เป็นบทละครรำของกรมศิลปากรนั้นมีหลายลักษณะ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดจากการดัดแปลงด้านเนื้อหา โดยการสลับเหตุการณ์ของบทละครทำให้น่าติดตามมากขึ้น ซึ่งทำให้เนื้อเรื่องเดิมไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป และไม่ได้กระทบต่อโครงเรื่องหลัก ซึ่งการแสดงมีการสร้างลำดับขั้นตอนในการแสดง ดังนี้ ช่วงที่ 1 แจ้งรบ : กล่าวถึงนางสุวรรณมาลีปลอมเป็นชายชวามลายูเข้ามาหาลินสมุทเพื่อแจ้งข่าวจะออกไปช่วยรบ ช่วงที่ 2 ทรงเครื่องรบ : นางสุวรรณมาลีแต่งตัวลินสมุท และกล่าวชมตนเองที่ปลอมเป็นชายชวามลายูเพื่อออกรบ ช่วงที่ 3 พร้อมรบ : สุวรรณมาลีและลินสมุทรำประลองอาวุธ เพื่อเตรียมพร้อมก่อนออกไปรบ

4) การสร้างสรรค์บทร้องและดนตรี

4.1 บทละคร ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหาต่าง ๆ และข้อมูลภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับการแสดง โดยได้นำบทของสุนทรภู่มาปรับเปลี่ยน เพิ่มคำ ให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง นำภาษามลายูมาใช้ในช่วงการแต่งกายของนางสุวรรณมาลีที่ได้ปลอมตัวเป็นชายชวามลายู และได้ปรึกษากับภวัต จันทรธำรงค์ ศิลปินอิสระ ผู้มีความรู้ด้านการประพันธ์บทการแสดง ซึ่งคัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานด้านการประพันธ์บทการแสดงไม่น้อยกว่า 10 ปี ถึงการปรับเปลี่ยนคำเพื่อให้บทละครมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จากนั้นนำบทการแสดงเข้าปรึกษาเสาวณิต วิงวอน

ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวรรณคดีการละครเพื่อตรวจแก้ไข และนำข้อเสนอแนะมาพิจารณาปรับปรุงจึงได้บทรการแสดง

4.2 เพลงร้องและดนตรี ผู้วิจัยเลือกใช้เพลงที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับการรำแต่งตัว และอารมณ์ของตัวละคร โดยบรรจุเพลงให้สอดคล้องกับบทละคร ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงเป็นวงปี่พาทย์ประกอบด้วย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ ตะโพน กลองแขก ฉิ่ง ปี่ โดยได้เพิ่มดนตรีเป็นซอฮู้ และซอในเพลงหุ่นกระบอก ซึ่งเป็นเพลงที่สำคัญของการแสดงละครเรื่องพระอภัยมณี เพิ่มกลองแขก ในเพลงที่สื่อถึงเชื้อชาติมลายู ผู้วิจัยได้ปรึกษาการบันทึกเสียงกับนักดนตรีและนักร้องจากสำนักการสังคีต กรมศิลปากร และได้รับความอนุเคราะห์จาก ไชยยะ ทางมีศรี ศิลปินแห่งชาติ ตรวจแก้ไขดนตรี และควบคุมการบันทึกเสียงประกอบการแสดง จากนั้นนำมาทดลองร้องและทดลองรำ เมื่อไม่มีการติดขัดและข้อปรับปรุงจึงได้บทรการแสดงที่นำมาใช้จริง

ภาพที่ 1 คิวอาร์โค้ด (QR Code) บทรการแสดงชุด สุวรรณมาลี สินสมุทรแต่งองค์ทรงเครื่องรบ

ที่มา : ผู้วิจัย

5) การคัดเลือกผู้แสดง

การคัดเลือกผู้แสดง จำนวน 2 คน โดยคัดเลือกจากนักแสดงที่มีความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทย สามารถเคลื่อนไหว และมีทักษะทางการแสดงเป็นอย่างดี ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ ผู้แสดงสุวรรณมาลี เป็นเพศหญิง คัดเลือกจากผู้ที่มีพื้นฐานท่ารำตัวนาง ใบหน้ารูปไข่ มีรูปร่างสูง เหมาะสมกับเป็นนางกษัตริย์ มีพื้นฐานการรำประกอบอาวุธ ผู้แสดงสินสมุทรเป็นเพศชาย คัดเลือกจากผู้ที่มีพื้นฐานตัวพระโขน ใบหน้ารูปไข่ รูปร่างสันทัด ไม่สูงกว่าตัวนาง เนื่องจากเป็นตัวละครเด็กที่มีอายุประมาณ 8-9 ขวบ

6) การสร้างสรรค์กระบวนการทำรำ

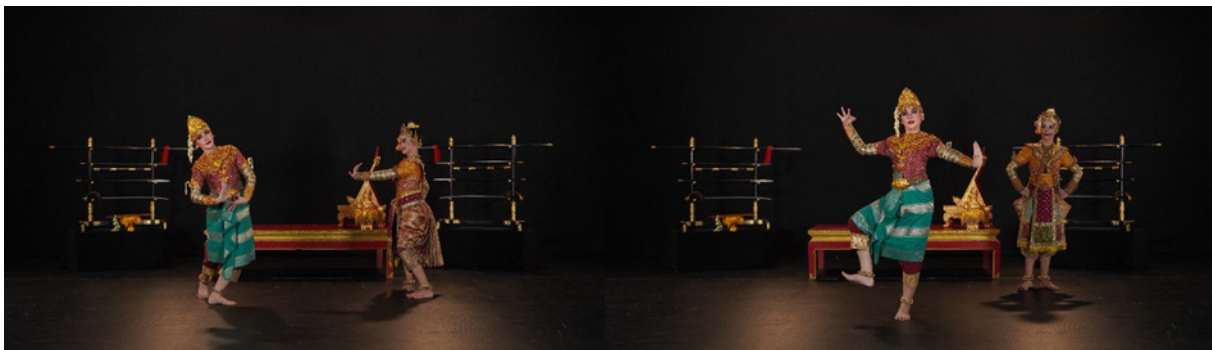
6.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์กระบวนการทำรำ แบ่งช่วงการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 แจ้งรบ : กล่าวถึงนางสุวรรณมาลีปลอมเป็นชายชวามลายูเข้าไปหาสินสมุทรเพื่อแจ้งข่าว จะออกไปช่วยรบ ใช้กระบวนการทำรำตีบทตามคำร้องที่สื่อความหมายตามแบบแผนทางนาฏศิลป์

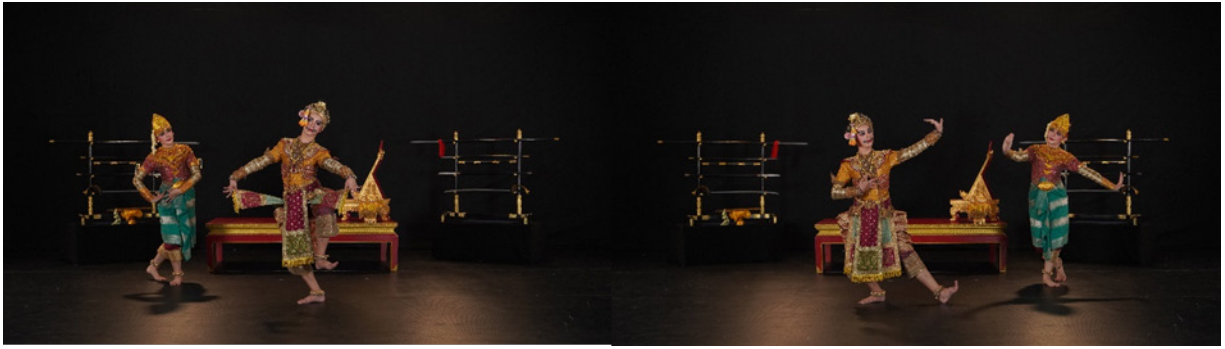

ภาพที่ 2 กระบวนท่ารำตีบทตามคำร้องที่สื่อความหมายตามแบบแผนทางนาฏศิลป์
ที่มา : ผู้วิจัย

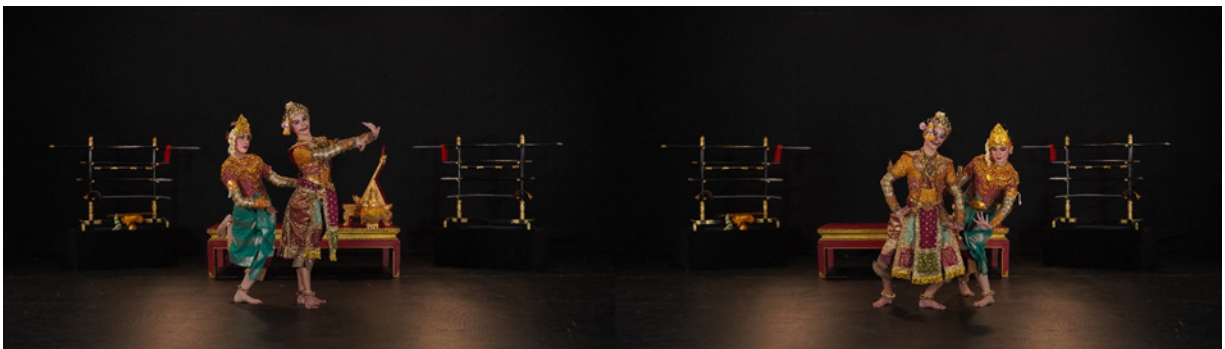
ช่วงที่ 2 ทรงเครื่องรบ : นางสาวรณมาลีแต่งตัวสีนสมุท และกล่าวชมตนเองที่ปลอมเป็นชายชาวมลายู ใช้กระบวนท่ารำที่ปรากฏในรำแม่บท เพลงช้า เพลงเร็ว และกระบวนท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้สื่อความหมายเฉพาะ แบ่งออกเป็น ท่ารำหลัก คือท่ารำที่สื่อถึง พัสตราภรณ์ ธนนิมิตพารณ สร้อยท่า คือท่ารำที่ขยายคุณลักษณะของเครื่องแต่งกาย ท่าเชื่อม เป็นท่ารำระหว่างท่ารำหลักและสร้อยท่าทำให้เรียงร้อยต่อกันไปอย่างสวยงาม ในบทของนางสุวรรณมาลีมีท่ารับ เป็นการรำประกอบทำนองดนตรี นางสาวรณมาลีออกแบบการรำด้วยลีลาแบบนางปนพระ กล่าวคือใช้ท่ารำของตัวนางและตัวพระร่วมกัน หรือที่เรียกว่าผู้เมีย เนื่องจากในบทกล่าวว่านางสุวรรณมาลีแต่งตนเองเป็นชายเชื้อชาติมลายู และสีนสมุทออกแบบให้รำแบบพระกึ่งยักษ์ตามชาติกำเนิด ได้แก่ ท่าลงเสี้ยว ท่าขึ้นพัก ท่ายืดกระทบ เป็นต้น ออกแบบให้การรำลงทรงเครื่องแบบคู่ ที่สื่อความรักของแม่แต่งตัวให้ลูก ที่มีลักษณะการรำที่สัมพันธ์กันของตัวละคร

ภาพที่ 3 กระบวนท่ารำด้วยลีลาแบบนางปนพระ
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 กระบวนท่ารำแบบพระกัษัยกัษตามชาติกำเนิด
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 5 การรำลงทรงเครื่องแบบคู่ ที่สื่อความรักของแม่แต่งตัวให้ลูก
ที่มา : ผู้วิจัย

ช่วงที่ 3 พร้อมรบ : สุวรรณมาลี และสินสมุทรรำประลองอาวุธ เพื่อเตรียมพร้อมก่อนออกไปรบ ใช้กระบวนท่ารำตีบทตามคำร้องที่สื่อความหมายตามแบบแผนทางนาฏศิลป์ และในช่วงการประลองอาวุธ ผู้วิจัยได้แนวคิดจากการรำไหว้ครูกระบี่ กระบวนกาต้ไม้เจ็ดในการแสดงโขน กระบวนกรำกระบี่ในการแสดงละครในเรื่องอิเหนา ตอนศึกกระหมังกุหนิง มาใช้ในการออกแบบกระบวนท่ารำเรียงร้อยท่าใหม่ให้สวยงาม

ภาพที่ 6 การออกแบบให้ตัวละครรำประกอบอาวุธในตอนท้าย
ที่มา : ผู้วิจัย

6.2 การทดลองปฏิบัติกระบวนท่ารำ เมื่อผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์เรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มทดลองสร้างสรรค์กระบวนท่ารำ โดยได้นำเสนอให้ครูในภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ นำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์ไทย ได้แก่ สัจจะ ภู่งามสุทธิ ตำแหน่งครูวิทยฐานะเชี่ยวชาญ วิทยาลัยนาฏศิลป์ เพื่อให้ช่วยตรวจสอบท่ารำและแก้ไขท่ารำให้มีความเหมาะสม จึงถ่ายทอดกระบวนท่ารำให้กับผู้แสดงเพื่อดูความเหมาะสมของท่ารำกับผู้แสดงอีกครั้ง จากนั้นได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทยที่เคยได้รับบทบาทนางสุวรรณมาลีและสินสมุท ได้แก่ รัชนา พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ และเชาวลิต สุนทรานนท์ นักวิชาการละครและดนตรีทรงคุณวุฒิ เพื่อดูความเหมาะสม ความสวยงามของท่ารำก่อนที่จะบันทึกภาพวิดีโอให้การแสดงมีความสมบูรณ์

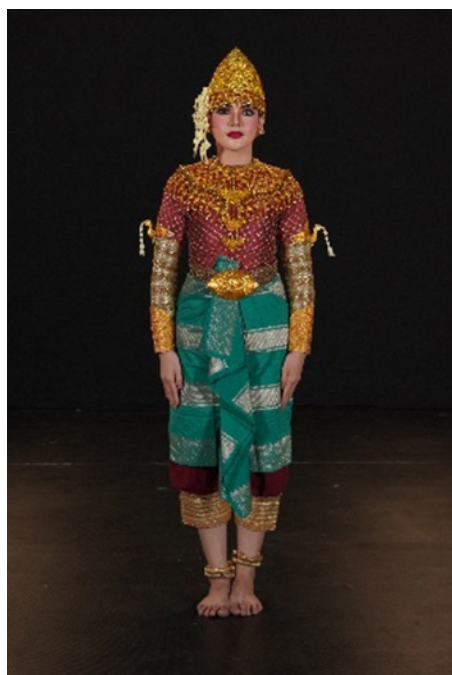
7) การออกแบบเครื่องแต่งกาย

สำหรับตัวละครสินสมุทออกแบบให้แต่งเครื่องเบา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้สวมใส่ เนื่องจากเครื่องเบานั้นสวมใส่สบายกว่าการรัดเครื่องโดยทั่วไป คือตัวเสื้อจะแนบกับตัวปกคลุมตายขนาดเล็ก ได้มาจากการศึกษาการแต่งกายยืนเครื่องแบบโบราณ ซึ่งสีการแต่งกายของสินสมุทในการแสดงของกรมศิลปากรนั้น นิยมแต่งกายสีม่วง หรือสีฟ้า โดยไม่ได้มีสีที่ตายตัว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงการแต่งที่เป็นลักษณะเฉพาะพบว่าถ้าหากเล่นหุ่นกระบอกจะนิยมให้สินสมุทมีหน้าทอง หรือเหลืองทอง ซึ่งสีทองน่าจะมาจากความผ่องใส ความเป็นเด็ก ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดนี้ในการออกแบบเพื่อให้เป็นชุดการแสดงเอกเทศ การแต่งหน้า มีการวาดพรายักษ์ตามชาติกำเนิด สวมกระบังหน้าติดเกี่ยวจุก เสียบปิ่น ถือกระปี่ ส่วนตัวละครของสุวรรณมาลีที่ปลอมตัวเป็นชายชาวมลายูนั้น ได้ศึกษาการแสดงนาฏศิลป์ของมลายู พบว่า การแสดงมโหรีนั้นเป็นศิลปะชั้นเลิศของมลายู ที่มีลักษณะของการผสมผสานทางพิธีกรรม ความเชื่อ การละคร นาฏศิลป์และดนตรีเข้าด้วยกัน การแต่งกายจึงเป็นลักษณะเช่นเดียวกันกับละครไทยคือ ได้เลียนแบบอย่างมาจากเครื่องทรงของกษัตริย์ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของเครื่องทรงกษัตริย์มลายูที่ได้สืบทอดมาสู่ชุดแต่งงานในปัจจุบัน เพิ่มเติมและออกแบบให้เหมาะสมกับการรำรำ เช่น การปรับเปลี่ยนจากการสวมกางเกงของผู้ชายชาวมลายูเดิม เป็นการสวมสนับเพลาตามแบบอย่างของละครไทยแทน และสวมกำไลข้อเท้า เป็นต้น

จากการกำหนดแนวคิดให้สินสมุทแต่งกายยืนเครื่องพระ และนางสุวรรณมาลีแต่งกายแบบชายชาวมลายู ด้วยผู้วิจัยประสงค์ให้ตัวละครทั้งสองนั้น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกับตัวละครตัวอื่น ๆ และให้เหมาะสมกับบทบาทการออกรบ ดังภาพ

ภาพที่ 7 ภาพออกแบบร่างการแต่งกายของนางสุวรรณมาลี
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 8 การแต่งกายของนางสุวรรณมาลี
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 9 ภาพออกแบบร่างการแต่งกายของสินสมุทร
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 10 การแต่งหน้าและการแต่งกายของสินสมุทร
ที่มา : ผู้วิจัย

8) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง

ผู้วิจัยพิจารณาตามโครงเรื่อง ซึ่งกล่าวว่าตัวละครทั้งสองอยู่ในห้องเพื่อที่จะแต่งตัวจึงออกแบบให้ประกอบไปด้วย 1.เตียง 2. พานเครื่องพระสำอาง 3. คันฉ่อง 4. เครื่องศาสตราวุธ ซึ่งอุปกรณ์ทั้งหมดตั้งอยู่ในฉาก ตั้งแต่เริ่มการแสดง เมื่อนำมาจัดวางประกอบการแสดงจะเป็นภาพ ดังนี้

ภาพที่ 11 การจัดอุปกรณ์ประกอบการแสดงสร้างสรรค์

ที่มา : ผู้วิจัย

9) การนำเสนอผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์การแสดง

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลงานสร้างสรรค์ต่อผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์การแสดงในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อรับข้อเสนอแนะ มาปรับปรุงแก้ไขผลงานครั้งนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมีจินตนา สายทองคำ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ปรึกษาโครงการ เป็นประธานในการดำเนินการประชุมผลการประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยรวมคิดเป็นคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.50) คิดเป็นร้อยละ 90.4 ซึ่งแปลค่าเป็นความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

10) การปรับปรุงแก้ไข และเผยแพร่การแสดงสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ (1) ปรับชื่อช่วงการแสดงในช่วงที่ 1 จากเดิม ช่วยรบ เป็น แฉ่งรบ (2) ปรับบทในช่วงของการประลองกระบี่ (3) ปรับเพลงร้องจากเพลงแปดบท เป็นเพลงวิลันดาตัดชั้นเดียว (4) ปรับการร้องให้ออกเสียงให้ชัดเจน (5) ปรับลายผ้าถุงให้ดูเรียบและเพิ่มความยาวของสนับเพลาให้เห็นเชิงมากขึ้น (6) ปรับท่ารำให้สื่อความหมายถึงการที่แม่แต่งตัวให้ลูกมากขึ้น และท่าทางที่สื่อถึงถนิมพิมภรณ์ให้ชัดเจนขึ้น เมื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว จากนั้นบันทึกภาพวิดีโอเพื่อเผยแพร่งานสร้างสรรค์ในรูปแบบการแสดงและเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ต่อไป

สรุปผลการดำเนินการวิจัย/ อภิปรายผล

การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ : สุวรรณมาลี สิ้นสมุทแต่งองค์ทรงเครื่องรบ มีแรงบันดาลใจจากการศึกษาวรรณกรรม เรื่อง พระอภัยมณีของสุนทรภู่ ที่มีปรากฏบทแต่งองค์ทรงเครื่องของตัวละคร เนื้อเรื่องกล่าวถึงนางสุวรรณมาลีแต่งองค์ให้สิ้นสมุท ก่อนจะออกไปรบกับอสุเรน การแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ช่วยรบ ช่วงที่ 2 ทรงเครื่องรบ และช่วงที่ 3 พร้อมรบ

การออกแบบการร่ำลงทรงเครื่องแบบคู่ ผู้วิจัยได้นำหลักแนวคิดและทฤษฎีการออกแบบนาฏกรรมต่าง ๆ มาใช้เป็นแนวทาง และได้ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับการสร้างสรรค์ผลงานมีขั้นตอน ดังนี้ 1) แรงแบบตาลใจในการสร้างสรรค์ 2) การศึกษาข้อมูล 3) การกำหนดกรอบแนวคิด 4) การสร้างสรรค์ บทร้องและดนตรี 5) การคัดเลือกผู้แสดง 6) การสร้างสรรค์กระบวนท่ารำ 7) การออกแบบเครื่องแต่งกาย 8) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง 9) การนำเสนอผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์การแสดง 10) การปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่การแสดงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, น. 223.) ที่กล่าวว่า การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดและทฤษฎีเพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานให้สมบูรณ์ตามใจที่ตั้งไว้ ซึ่งหลักทฤษฎีการสร้างสรรค์เป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) การคิดให้มีนาฏศิลป์ 2) การกำหนดความคิดหลัก 3) การประมวลข้อมูล 4) การกำหนดขอบเขต 5) การกำหนดรูปแบบ 6) การกำหนดองค์ประกอบ 7) การออกแบบนาฏศิลป์

ผู้วิจัยได้นำเค้าโครงจากวรรณกรรมเรื่อง พระอภัยมณี ตอน สินสมุทรบวชเรียน โดยดัดแปลงเรื่อง เปลี่ยนวิธีการเล่าเรื่องและได้สลับเหตุการณ์ของบทละครให้น่าติดตามมากขึ้น ซึ่งได้สอดคล้องกับณัฐพล เขียวเสน (2561, น. 90-140.) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การดัดแปลงเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่เป็นบทละครราชองครักษ์ศิลปากร พบว่ามีการดัดแปลงใน 4 ลักษณะ คือ 1) ดัดแปลงด้านรูปแบบและองค์ประกอบให้เป็นบทละครราชองครักษ์ โดยการแต่งกลอนขึ้นใหม่เลียนแบบบทละครดั้งเดิม และการแต่งกลอนขึ้นใหม่โดยเลียนแบบกลอนของสุนทรภู่ 2) การดัดแปลงด้านเนื้อหา ตัดรายละเอียดเนื้อหาเพื่อเอื้อให้ดำเนินเรื่องได้กระชับรวดเร็วเหมาะสม คำนึงปัจจัยจากเวลาในการแสดง เหตุการณ์ที่มีตัวละครมากไม่เอื้อต่อพื้นที่จึงต้องตัดเหตุการณ์ไม่สำคัญออก สลับเหตุการณ์ของบทละครให้น่าติดตามมากขึ้น ซึ่งทำให้เรื่องเดิมไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปและไม่ได้กระทบต่อโครงเรื่องหลัก เพิ่มเหตุการณ์เพื่อช่วยเพิ่มสีสันให้แก่การแสดงและเอื้อให้แสดงบทบาทตลก เปลี่ยนเหตุการณ์เพื่อนำเสนอเหตุการณ์ให้รวบรัด และเน้นบทบาทของตัวละครบางตัวให้ชัดขึ้น 3) การดัดแปลงด้านตัวละคร โดยการเพิ่มตัวละครจากวรรณคดีเรื่องอื่น เพื่อสร้างสีสันปรับใช้ให้เกิดความแปลกใหม่ ลดตัวละครที่ไม่สำคัญออกไป เพื่อให้แสดงได้รวดเร็ว กระชับขึ้น ใช้ผู้แสดงน้อย และเปลี่ยนลักษณะตัวละครให้มีพฤติกรรมตลกขบขันต่างไปจากสุนทรภู่ ปรับเปลี่ยนเชื้อชาติของตัวละครต่างชาติให้เป็นตัวละครอีกชาติหนึ่ง 4) การดัดแปลงโดยแทรกชุดการแสดงเพื่อสร้างสีสัน ได้แก่ การเพิ่มบทระบำเงือก การเพิ่มฉุยฉาย และการเพิ่มบัลเล่ต์ และสอดคล้องกับจักรกฤษณ์ ดวงพัตรา (2563, น. 105.) ที่ได้กล่าวว่า การแปรรูปวรรณกรรมส่วนใหญ่จะมีแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อตรงต่อต้นฉบับหรือตัวบทต้นทาง ดังที่ผู้แปรรูปจะพยายามสร้างสรรค์ให้ตัวบทปลายทางมีความเหมือนคล้ายใกล้เคียงกับตัวบทมากที่สุด โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ และเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้แปรรูปวรรณกรรมอาจมีเจตนาและความตั้งใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ไม่ปรากฏในวรรณกรรมต้นเรื่องลงไปในการผลงานของตนเองด้วย ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ 1) การแปรรูปวรรณกรรมโดยเปลี่ยนแนวคิดของวรรณกรรมต้นเรื่อง 2) การแปรรูปวรรณกรรมโดยเปลี่ยนวิธีการเล่าเรื่อง

การร่ำลงทรงเครื่องนำมาผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยที่ตัวละครหรือผู้รำที่เป็นตัวเอกของเรื่อง หรือเป็นกษัตริย์กล่าวชื่นชมความงามของเครื่องแต่งกาย ปัจจุบันได้นำกระบวนท่าลงทรงเครื่องผ่านตัวละครที่หลากหลายต่างกันตามบริบทของตัวละครนั้น ๆ ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดคุณค่า ประเพณี ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่จากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง กระบวนการของความต่อเนื่องของประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ยังคงดำรงอยู่แม้เวลาจะล่วงไป ซึ่งสอดคล้องกับอนุสิทธิ์ บุญวงศ์ และเทพิกา รอดสการ (2563, น. 170.) ที่กล่าวว่า เมื่อวัฒนธรรมเกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลาการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นเพื่อการปกป้อง ดำรงรักษา

ซึ่งวิถีของสังคมบนบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกันความคิด ความเชื่อ ค่านิยมหรือการปฏิบัติที่เหมาะสม วัฒนธรรมใดที่ผลิตขึ้นมาแล้วไม่ได้รับการยอมรับ วัฒนธรรมนั้นก็จะสูญหายไปในที่สุด แต่การผลิตซ้ำก็อาจจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของแนวปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับสวคณธ์ สมไพโรพิทักษ์ (2562 น. 121.) ที่กล่าวว่า การผลิตซ้ำและสร้างใหม่ทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการหนึ่งของการปรับเข้าสู่วัฒนธรรมโลกและการรับมือวัฒนธรรมที่หลากหลายทางสังคม รองรับความยั่งยืนและเป็นหลักประกันความต่อเนื่องของวัฒนธรรม โดยการแสดงออกจากการใช้ทรัพยากรที่ต่างกัน ซึ่งการผลิตซ้ำและสร้างใหม่ทางวัฒนธรรมแสดงถึงการปรับเปลี่ยนและเข้าใจการเป็นพลวัตของสังคมโลกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เกิดการยอมรับและอยู่ร่วมกันบนพื้นที่แห่งความหลากหลายทางความคิดและการดำรงชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. สามารถนำผลงานสร้างสรรค์ไปจัดแสดงประกอบวันสำคัญต่าง ๆ อาทิ วันแม่แห่งชาติ วันสุนทรภู่ วันภาษาไทย หรือจัดการแสดงในงานวิพิธทัศนาในโอกาสต่าง ๆ
2. นาฏยประดิษฐ์ ชุด สุวรรณมาลี สีนสมุทแต่งองค์ทรงเครื่องรบ สามารถตัดทอนความยาวของบทประกอบการแสดงได้เพื่อความเหมาะสมของเวลา โดยคำนึงถึงหลักการรำแต่งองค์ทรงเครื่อง
3. งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้ เป็นเพียงแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทย ที่สะท้อนการรำลงทรงเครื่องแบบคู่ ผ่านตัวละครแม่และลูกที่มีความแปลกใหม่ด้วยรูปแบบการแสดง เครื่องแต่งกาย และเพลงลงทรงต่อลงทรง ซึ่งกระบวนการวิจัยนี้อาจเป็นแนวทางในการต่อยอดสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีความหลากหลายได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์ : สุวรรณมาลี สีนสมุทแต่งองค์ทรงเครื่องรบ ผู้วิจัย “ขอขอบคุณสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่จัดสรรทุนสนับสนุนงานสร้างสรรค์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567”

บรรณานุกรม

- จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. (2563). *การแปรรูปวรรณกรรม*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- ณัฐพล เทียวเสน. (2561). *การดัดแปลงเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่เป็นบทละครรำของกรมศิลปากร*. [วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- นฤมล ชันรัมย์. (2559). *การสร้างสรรคการแสดงชุดพระลอของสงขลานครินทร์*. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7. น. 2066-2078.
- เปลื้อง ณ นคร. (2548). *เล่าเรื่องพระอภัยมณี*. สำนักพิมพ์สถาพร.
- พีระพงศ์ แสนไสย. (2546). *นาฏยประดิษฐ์*. ประสานการพิมพ์.
- ภิญโญ เวชโช. (2556). *มะโย่ง : นาฏละครมลายู*. วิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์*. บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- สุริย์ ตั้งสมบุรณ์. (2543). *สินสมุทร เจ้าสมุทรจอมพล*. สำนักพิมพ์ข้างทอง จำกัด.
- สุวคนธ์ สมไพฑิทักษ์. (2562). การผลิตซ้ำและการสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนบ้านสาวะถีสู่รากฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ*. 6(2). น. 109-121.
- อนุสิทธิ์ บุญวงศ์ และเทพิกา รอดสการ. (2563). การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุงคณะน้องเตียวลูกทุ่งวัฒนธรรม จ.นครศรีธรรมราช. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. 7(2). น. 167-194.